

Ik heb wel een idee!

Een verkennend onderzoek naar
kinderparticipatie in Amsterdam

Adimka Uzozie & Diana Neijboer, Stichting Alexander
Jodi Mak & Myriam Vandenbrouke, Verwey-Jonker Instituut

Ik heb wel een idee!

Een verkennend onderzoek naar
kinderparticipatie in Amsterdam

Voorwoord

In lijn met de ideeën van pedagoog Micha de Winter geldt dat het bieden van mogelijkheden tot participatie aan kinderen, liefst op zo jong mogelijke leeftijd, de persoonlijke ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Wanneer kinderen participeren op zoveel mogelijk terreinen die hen aangaan ontwikkelen ze zich beter dan wanneer dit niet het geval is. Participatie kan beschouwd worden als een essentiële voorwaarde voor de ontwikkeling van zelfvertrouwen, zelfrespect en sociale verantwoordelijkheid. Door de mogelijkheid te bieden samen met anderen al spelend en discussierend tot eigen stellingname te komen, draagt participatie bij aan morele, emotionele en sociale ontwikkeling van het kind. Kinderparticipatie komt niet alleen de persoonlijke ontwikkeling van individuele minderjarigen ten goede, maar ook de maatschappij als geheel. Het draagt namelijk bij aan gemeenschapsvorming, doordat het kinderen vertrouwd maakt met het leven in een groter verband (De Winter, 1995; de Winter et al., 2003; Gilsing, 2001; 2005).

Dat klinkt fraai, maar participatie van kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar staat in vergelijking tot jongerenparticipatie (12-23 jaar) nog in de kinderschoenen. En dan met name wanneer het gaat om inspraak van kinderen. Er is weinig zicht op het aanbod aan en de inzet van methoden voor kinderparticipatie, laat staan dat er een beeld bestaat van de kwaliteit en de effecten hiervan. Tegen deze achtergrond heeft de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van de gemeente Amsterdam Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut het verzoek gedaan om een indicatie te geven van de praktijk op het gebied van kinderparticipatie in Amsterdam, vergezeld van een onderbouwde visie op kinderparticipatie voor beleid en praktijk. Dit heeft in 2010 geresulteerd in een verkennend onderzoek.

Met de resultaten van dit onderzoek wil de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam een kwalitatieve verdiepingsslag maken op het gebied van jeugdparticipatie. Met name de groep 6-12 jarigen en jeugd met een participatieachterstand zullen met een stimuleringsprogramma aankomende jaren volop aandacht krijgen.

De gemeente Amsterdam meent, tezamen met Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut, dat de resultaten van dit verkennende onderzoek ook interessant zijn voor belangstellenden buiten Amsterdam. Niet in de laatste plaats omdat op dit moment nauwelijks inventarisaties voorhanden zijn. We hopen dan ook met deze publicatie een bijdrage te leveren aan de verdere (werk)ontwikkeling van kinderparticipatie in Nederland.

We zijn de respondenten zeer dankbaar voor hun support en bereidwilligheid. Zonder hun enthousiasme en openhartigheid was het voor ons niet mogelijk geweest dit verkennende onderzoek tot resultaat te brengen.

Mede namens de samenstellers,

Leo Rutjes, directeur Stichting Alexander

Junior Creatieteam, Natuurspeeltuin Sloterpark

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Vraagstelling en afbakening	8
3. Opzet	10
4. Wat is jeugdparticipatie?	12
5. Wat maakt participatie van kinderen anders dan participatie van jongeren?	16
6. Wat is de stand in Amsterdam?	20
7. Versterken van kinderparticipatie	36
Literatuurlijst	42
Overzicht van de verschillende projecten in Amsterdam	44

Colofon

Ik heb wel een idee!

Een verkennend onderzoek naar kinderparticipatie in Amsterdam

In opdracht van Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam

Auteurs:

Adimka Uzozie, Diana Neijboer, m.m.v. Mara Verdonschot en Leo Rutjes van Stichting Alexander en Jodi Mak en Myriam Vandenbroucke van het Verwey-Jonker Instituut
Met dank aan Heske Dam voor de eindredactie.

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam

ISBN ISBN 978-90-8903-016-0

Ontwerp: www.kroonenpartners.nl

Drukwerk: Drukkerij Gianotten Tilburg

Foto's: Foto's omslag: Operatie Periscoop, fotografie Katja Efting
Overige Foto's: Afkomstig van diverse projectmedewerkers en andere betrokkenen

1. Inleiding

Het verzoek tot dit verkennende onderzoek kende een grote reikwijdte. Participatie is in beleid en praktijk een containerbegrip, ook, en misschien wel met name, waar het jeugd betreft. De onderzoekers - we spreken hierna van we - hebben eerst een aantal vraagstellingen geformuleerd ter leidraad voor de verkenning. Omdat het onderzoek tot doel had om voor zowel beleid als de praktijk tot werkbare en bruikbare resultaten te komen, hebben we de verkenning langs twee sporen uitgevoerd: een theoretische verkenning (literatuuronderzoek) en een verkennend veldonderzoek. Gedurende de uitvoering hebben we vanuit de theorie gericht gezocht naar praktijkvoorbeelden en -ervaringen in Amsterdam. Andersom hebben we ook naar aanleiding van de bevindingen in de praktijk bepaalde literatuur (wederom) gescand op onderbouwing van de theorie.

We mogen stellen dat dit een interessante zoektocht is geweest. Er is immers veel literatuur voorhanden over de (sociaal-)pedagogische ontwikkeling van kinderen als context voor kinderp participatie, terwijl het veldonderzoek ook veel inspirerende en enthousiasmerende voorbeelden en ervaringen heeft opgeleverd.

De verknoping van de resultaten heeft een bruikbare en onderbouwde - voorlopige - werkdefinitie opgeleverd voor kinderp participatie, inclusief de nodige aanbevelingen voor vervolgstudies en voorstellen tot verdergaande (landelijke) inventarisaties. We spreken van *voorlopig* en van een vervolg, omdat we dit onderzoek beschouwen als een eerste verkenning.

Voordat we komen tot de introductie van de werkdefinitie, onze bevindingen en aanbevelingen, presenteren we eerst onze vraagstellingen en de gehanteerde afbakening om vervolgens een schets te geven van de opzet van het verkennende onderzoek.

Stichting Alexander is een niet-commercieel, landelijk instituut voor jeugdparticipatie en actiegericht jongerenonderzoek. Sinds 1993 heeft zij haar expertise opgebouwd in alle leefdomeinen van jeugdigen, van zorg tot onderwijs, van gezondheid tot cultuur en van wonen tot werken, en is zij in staat participatie naar een hoger plan te tillen. De aanpak van Stichting Alexander leidt tot oprechte betrokkenheid en een sterkere sociale binding.

Zie voor meer informatie: www.st-alexander.nl

Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijk onderzoeksinstituut voor advies en innovatie op sociaal-maatschappelijk terrein in Utrecht. Sinds 1983 voorziet het opdrachtgevers van toonaangevende, bruikbare en wetenschappelijk onderbouwde antwoorden op sociaal-maatschappelijke vragen en draagt het bij aan de sociale participatie van burgers.

Zie voor meer informatie: www.verwey-jonker.nl

*Foto (l), PortiekPortiers
Foto (r), Natuurspeeltuin
Sloterpark: festival
Geuzenveld verandert!*

Stichting Alexander

jongeren actief in
onderzoek en beleid

Verwey-
Jonker
Instituut

2. Vraagstellingen en afbakening

Voor het verkennende onderzoek hebben we de volgende vraagstellingen geformuleerd:

Waarom: *wat is het nut, het belang, de functie en de doelstelling van kinderparticipatie?*

Wat: *langs welke thema's begeeft kinderparticipatie zich?*

Hoe: *welke methoden maken voor kinderparticipatie het verschil?*

Wie: *wie zijn de belanghebbenden bij kinderparticipatie?*

Aanvankelijk hadden we ook de vraagstelling over het effect van kinderparticipatie opgenomen *hoe beoordelen – naar beleving en feitelijke ervaring - de betrokkenen zelf de effecten van participatie?* Deze vraagstelling hebben we bij de uitvoering losgelaten, omdat het beoordelen van de effectiviteit van participatie vraagt om een eenduidige definitie van het begrip kinderparticipatie. In de praktijk bleek geen eenduidige definitie op tafel te komen. Het is dan moeilijk in te zoomen op de effecten.

Een essentiële afbakening voor dit verkennende onderzoek is dat we participatie van kinderen duiden als de *invloed* die een kind heeft op zijn of haar leefomgeving. We hebben het dus nadrukkelijk *niet* over *deelname* van kinderen aan allerlei (sociale) maatschappelijke activiteiten in de sfeer van vrije tijd, sport, educatie, kinderwerk, e.d. We komen hier later in deze publicatie op terug.

We maken een onderscheid tussen kinderparticipatie en jongerenparticipatie. Bij kinderparticipatie gaat het om kinderen in de leeftijd tot 12 jaar, terwijl met jongerenparticipatie de participatie van jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar wordt bedoeld. Jeugdparticipatie is de overkoepelende term, waar zowel kinderparticipatie als jongerenparticipatie onder vallen.

Zelf aan de slag met Kinderparticipatie!

Door het hele boekje vindt u suggesties voor methoden; handige tips voor eenieder die zelf aan de slag wil met kinderparticipatie.

1 methoden

Babbelspel

Doel van het babbelspel is kinderen leren uitdrukking te geven aan hun gevoelens en te verwoorden wat zich rondom hen afspeelt. Ook leren kinderen luisteren naar anderen en hiermee gepast om te gaan.

2 methoden

Smileys

'Smileys' is een methode waarbij kinderen hun mening geven over een afgeronde activiteit. Doel van deze methode is enerzijds de mogelijkheid creëren voor een feedbackgesprek tussen kind, ouder en/of begeleider en anderzijds het in beeld brengen van wat kinderen leuke activiteiten vinden.

3. Opzet

Literatuurstudie

Allereerst hebben wij in de literatuur gezocht naar het begrip en de betekenis die wordt gegeven aan kindparticipatie. Omdat er nog geen eenduidig perspectief bestaat op kindparticipatie is geprobeerd de verschillende perspectieven die er zijn in kaart te brengen. Daarnaast is nagegaan welke participatiemethodieken er in Nederland voorhanden zijn.

Quickscan

Door middel van een quickscan hebben we voorts binnen Amsterdam een deskresearch verricht. Dit houdt in dat binnen de bandbreedte van het verkennende onderzoek projecten zijn geïdentificeerd en gecontacteerd. Te denken valt aan projecten bij onderwijsinstellingen, buurthuiswerk, (sport)verenigingen, etc. Dit in combinatie met voor DMO relevante thema's, zoals talentontwikkeling, leefbaarheid, veiligheid en mobiliteit.

Telefonische en diepte-interviews

De resultaten van de twee hierboven genoemde onderzoeksactiviteiten zijn vervat in een gespreksnotitie die als interviewleidraad fungeerde. Met deze gespreksnotitie zijn telefonische interviews afgenomen bij tien projecten die binnen ons definitiekader vielen. Bij een drietal projecten zijn diepte-interviews afgenomen met medewerkers en kinderen.

Terugkoppelingsbijeenkomst

De resultaten van de inventarisatie zijn vervolgens teruggekoppeld aan een vertegenwoordiging van de beschreven projecten. De opbrengsten van deze werkbijeenkomst zijn verwerkt in deze publicatie.

De verschillende projecten en initiatieven in Amsterdam zijn via diverse wegen opgespoord, waarbij gebruik is gemaakt van verschillende media. Zo werd er een oproep op de website van DMO en Stichting Alexander geplaatst, is er een mailing verstuurd naar een bestaand bestand van contacten en is er gebruik gemaakt van nieuwe media als LinkedIn om het onderzoek bekendheid te geven onder professionals in het werkveld. Ook is er aandacht voor het onderzoek gevraagd tijdens diverse netwerkbijeenkomsten. Het resultaat van deze inspanningen staat weergegeven in paragraaf 6.

3 methoden

Bouwen en knutselen

De herinrichting van een ruimte of het opstellen van een activiteitenplan voor de vakantie lenen zich goed voor het meedenken in de vorm van bouw- en knutselactiviteiten. Het doel van deze methode is het actief bezig zijn met veranderingen rondom een concreet onderwerp, zoals de inrichting van een klaslokaal of de aanschaf van materialen.

4. Wat is jeugdparticipatie?

De definitie van jeugdparticipatie die we in dit onderzoek gehanteerd hebben, is afgeleid uit de Kwaliteitsmeter Jeugdparticipatie Gemeenten, onderdeel van *Be Involved*. *Be Involved* is een verzamelnaam van verschillende instrumenten ter bevordering van jeugdparticipatie (zie ook Vandenbroucke, Rutjes et al., 2010; Mak, Stekete, Rutjes & Bauer, 2010). Deze definitie van jeugdparticipatie houdt in: de invloed die een jeugdige heeft op zijn of haar leefomgeving. Het gaat hier om:

- inspraak (bijvoorbeeld: ik kan mijn mening geven)
- invloed (bijvoorbeeld: er wordt met mijn mening/idee iets gedaan)
- eigen initiatief (bijvoorbeeld: ik kan dingen organiseren die ik zelf wil).

Jeugdparticipatie betreft alle beleidsterreinen op lokaal niveau die voor jeugdigen relevant zijn. Het gaat dus om inspraak in gemeentelijk beleid, maar ook om invloed in de wijk, op school, in de vrije tijd, in verenigingen of in jeugdvoorzieningen. Het gaat om de ontwikkeling van beleid, maar ook om de uitvoering en evaluatie van dat beleid door de gemeente en instellingen. Het gaat vaak om georganiseerde activiteiten met een kop en een staart, waaraan jeugdigen meedoen.

Vanuit deze definitie komen we uit op vier perspectieven en vijf niveaus.

Vier perspectieven

Jeugdparticipatie kan met verschillende doelen en vanuit verschillende perspectieven toegepast worden.

Juridisch (of rechts-) perspectief. Dat kinderen en jongeren het recht hebben om hun mening te geven, mee te praten en mee te beslissen over hun leefomgeving is vastgelegd in artikel 12 en 13 van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De United Nations General Assembly omschrijven – aan de hand van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind – het recht op participatie als volgt: “Kinderen inclusief adolescenten, moeten in staat gesteld worden zich vrij te kunnen uiten (volgens hun veranderende capaciteit), eigenwaarde bouwen, kennis en vaardigheden verwerven (zoals die voor het oplossen van conflicten, besluitvorming en communicatie)

om de uitdagingen van het leven aan te kunnen. Het recht van kinderen zich vrij te uiten moet worden gerespecteerd en bevorderd en met hun standpunten dient rekening gehouden te worden in alle gelegenheden die hen aangaan, waarbij de mening van het kind in overeenstemming met de leeftijd en rijpheid van het kind meetelt” (Coyne, 2008).

Ontwikkelingsperspectief. Micha de Winter biedt een ontwikkelingsperspectief op participatie dat inhoudt dat jeugdparticipatie de persoonlijke ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Participatie kunnen we beschouwen als een essentiële voorwaarde voor de ontwikkeling van zelfvertrouwen, zelfrespect en sociale verantwoordelijkheid. Door de mogelijkheid te bieden samen met anderen al pratend tot eigen stellingname te komen, draagt participatie bij aan de morele, emotionele en sociale ontwikkeling (zie ook Vandenbroucke et al., 2010). Participatie komt niet alleen de persoonlijke ontwikkeling van individuele minderjarigen ten goede, maar ook de maatschappij als geheel. Het draagt namelijk bij aan gemeenschapsvorming, doordat het kinderen vertrouwd maakt met het leven in een groter verband (De Winter, 1995, 1998; de Winter et al., 2003; Gilsing, 2001; Gilsing, 2005). Neveneffecten binnen dit perspectief zijn het vergroten van competenties, het vergroten van binding en het vergroten van politieke en maatschappelijke interesses (Stekete, Mak. Et. Al., 2005).

Artikel 12. De mening van het kind.

Ieder kind heeft het recht zijn mening vrijelijk te uiten in aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang moet worden gehecht.

Artikel 13. Vrijheid van meningsuiting.

Elk kind heeft het recht, zowel binnen als buiten de landsgrenzen, zijn mening te uiten, informatie te verkrijgen of te verschaffen en denkbeelden door te geven.
(Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind)

“Kinderen worden zich bewuster van hun directe omgeving en gaan zich ook meer verantwoordelijk voelen voor de speeltuin, het is niet zomaar een speeltuin: het is hun speeltuin.”

(medewerker Swazoom, ontwerp van een speeltuin)

Inspraakperspectief. Het inspraakperspectief houdt in dat beslissingen binnen het jeugdbeleid gebaseerd worden op de invloed, inspraak en initiatieven van kinderen en jongeren (Gilsing, 2001; Gilsing, 2005). Jeugdigen worden betrokken bij het voorbereiden, vormen of uitvoeren van dat beleid. Overigens is ook binnen andere beleidsdomeinen inspraak van jeugdigen belangrijk in het realiseren van een visie en activiteitenaanbod die aansluiten bij de leefwereld van jeugdigen. Jeugdigen verhouden zich namelijk tot tal van onderwerpen die niet alleen binnen het jeugddomein vallen. Inspraak komt ook tot uiting in het recht dat kinderen hebben om vanaf hun twaalfde levensjaar hun mening te geven bij bijvoorbeeld adoptie en mee te praten over de medische behandeling als zij ziek zijn.

Onderzoeksperspectief. Steeds vaker worden kinderen en jongeren ook actief betrokken in onderzoek bij vraagstukken over hun eigen leefsituatie en leefomgeving. Deze vorm van participatief onderzoek houdt in dat kinderen en jongeren bij voorkeur zoveel mogelijk onderdelen van het onderzoeksproces zelf uitvoeren. De informatie die dit type onderzoek oplevert, geeft waardevolle inzichten in de leefwereld van kinderen en jongeren en hun visie op het onderzoek. Jongeren uiten hun deskundigheid met betrekking tot hun belevingswereld en een professioneel onderzoeker deelt zijn onderzoekdeskundigheid. Beide partijen vergaren daarmee inzicht (Jurrius, 2005).

“Je idee moet altijd met de bieb te maken hebben en binnen een bepaalde tijd gerealiseerd kunnen worden. Je kunt dus niet gratis kauwgom gaan uitdelen.”

(jeugdonderzoeker, Openbare Bibliotheek Amsterdam)

Vijf niveaus

Participatie kan op verschillende niveaus worden bewerkstelligd: van luisteren naar jeugdigen (horen) tot jeugdigen laten meebeslissen. Voor de ontwikkeling van de genoemde Kwaliteitsmeter Jeugdparticipatie Gemeenten van Be Involved is gebruik gemaakt van verschillende niveaus van participatie, gebaseerd op de participatieladder van Hart (1992) en het medezeggenschapsmodel van De Winter et al. (2003), welke bestaat uit vier hiërarchische dimensies. Medezeggenschap begint volgens dit model bij het verkrijgen van informatie en loopt via meer interactieve communicatie naar daadwerkelijke inspraak en meebeslissen om te eindigen op het hoogste niveau, het nemen van verantwoordelijkheid en het tonen van betrokkenheid. Vanuit de Kwaliteitsmeter is daar het nemen van eigen initiatief aan toegevoegd en wordt uitgegaan van:

Niveaus van participatie

1. Informeren:

Jeugdigen worden geïnformeerd over belangrijke zaken, bijvoorbeeld via brieven, folders of een open dag. Volwassenen nemen het initiatief om jeugdigen op de hoogte te stellen van zaken die hen aangaan en zorgen dat deze informatie toegankelijk is.

2. Raadplegen:

Jeugdigen worden geraadpleegd over zaken die hen aangaan. Dit kan gebeuren met behulp van bijvoorbeeld een enquête of vragenlijst. Bij deze vorm wordt informatie van jeugdigen ingewonnen zonder dat er een discussie plaatsvindt.

3. In dialoog gaan:

Daadwerkelijk in contact komen met jeugdigen: het aangaan van een dialoog. Het onderscheid met raadplegen is dat er sprake is van tweerichtingsverkeer.

4. Inspraak:

Jeugdigen krijgen daadwerkelijk inspraak. De nadruk ligt op het stimuleren van jeugdigen om inspraak te hebben in besluitvorming, maar het gaat ook om betrokkenheid van jeugdigen in de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie ervan.

5. Eigen initiatief jeugdigen:

Jeugdigen worden gestimuleerd om eigen initiatieven te ontplooiën en om ongevraagd advies te geven.

5. Wat maakt participatie van kinderen anders dan participatie van jongeren?

Is participatie van kinderen tussen de 6 en 12 jaar wezenlijk anders dan participatie van jongeren van 12 jaar en ouder? De uitgangspunten en participatieniveaus zijn voor de jongste groep gelijk aan die voor 12-plussers. Het verschil treedt op in de methodische uitwerking. Op basis van studies naar de cognitieve en sociale ontwikkeling van kinderen tussen de 6 en 12 jaar wordt vrij snel duidelijk dat de capaciteiten van kinderen op een aantal punten verschillen van die van jongeren.

Het valt buiten het bestek van dit onderzoek om uitgebreid in te gaan op talrijke studies die zijn verricht op het gebied van de sociale en cognitieve ontwikkeling van kinderen door belangrijke grondleggers als Jean Piaget, Erik Erikson en Lev Vygotski. In het navolgende wordt dan ook slechts beknopt een aantal kenmerken van de ontwikkelingsfase van jongere kinderen weergegeven.

Cognitieve ontwikkeling. Elementen in de cognitieve ontwikkeling van kinderen die relevant zijn voor de invulling van kinderparticipatie zijn onder meer dat tussen het 4e en 7e levensjaar het denken van kinderen realistischer en logischer

wordt, het waarnemen zakelijker en de gedragsregulatie toeneemt, evenals het concentratievermogen. Om de cognitieve ontwikkeling van het kind te stimuleren, is het van belang dat elk kind op zijn eigen cognitieve niveau wordt aangesproken en behandeld, maar kinderen moeten wel worden uitgedaagd. Kinderen weten vaak zelf waar ze goed en minder goed in zijn en kunnen dat ook aangeven. Geven ze dit niet aan, dan is de kans groot dat ze juist dat wat ze lastig vinden vermijden (Boudewijnse, 2005).

Sociale ontwikkeling. In de sociale ontwikkeling van kinderen treedt een aantal veranderingen op, die het werken met complexere participatiemethodieken mogelijk maken. Bij kinderen ontwikkelt zich *het samenspel* met andere kinderen tussen het 4e en 7e levensjaar. Bij de omgang in een groep met in principe gelijkwaardige individuen ontstaan spelregels en gemeenschappelijke ideeën over goed en kwaad. Kinderen leren de opgelegde en ongeschreven regels, maar ontdekken ook spelenderwijs het profijt van regels en ontduiking en leren het risico van overtredingen in te schatten en de negatieve gevolgen te incasseren. Het kind in de groep laat zich ook meten en vergelijken met de anderen. De zesjarige *leert zichzelf door ogen van anderen* te zien. De ogen van de leerkracht zijn dan erg belangrijk; kinderen doen graag hun best voor de juffrouw maar ook voor de schooldocter.

4

Kringgesprekken

Doel van het kringgesprek is kinderen leren uitdrukking te laten geven aan hun gevoelens van verdriet, boosheid, angst, geluk, vriendschap en plezier. Ook leren kinderen op deze manier te luisteren naar de verhalen van anderen. Het kringgesprek geeft ruimte om gezamenlijk activiteiten te plannen of een gebeurtenis te evalueren.

“Toen de speeltuin er was, waren de kinderen trots, maar ook over sommige dingen teleurgesteld. Het idee was om een voetbalveldje in de winter onder te laten lopen met water, zodat erop geschaatst kon worden. Dit is uiteindelijk niet gebeurd omdat niemand zich hier verantwoordelijk voor voelde.”

(medewerker Swazoom)

Halverwege de basisschool doet de *prestatienorm* zijn intrede; het besef dat verdienste wordt beloond. Daarna daagt het benul dat ieder perspectief zijn eigen legitieme rechtvaardiging kan hebben. Regels worden genuanceerder en flexibeler. Gedurende de basisschoolperiode gaan kinderen steeds meer samen spelen. Het 'erbij' horen, populariteit, wordt steeds belangrijker.

Vanaf 9 jaar wordt een zekere *objectieve zelfreflectie* mogelijk. In de bovenbouw van de basisschool komen kinderen erachter dat mensen ook *verschillende individuele behoeften* hebben. Aan het eind van de basisschoolleeftijd kan het kind zichzelf plaatsen in een groter maatschappelijk perspectief, ook wel *cultureel relativisme* genoemd. Pas vanaf twaalf jaar zijn kinderen in staat *zich in te leven in verschillende perspectieven* (van andere personen) van een situatie, om vervolgens zelf een derde standpunt in te nemen (Boudewijnse, 2005; Rigter, 1998; Timmers-Huigens, 1997).

Sekseverschillen. Kinderen verschillen niet alleen van elkaar in hun ontwikkeling. Uit onderzoek blijkt dat jongens en meisjes ook verschillen in de manier waarop zij participeren (Rijnen & Schreuder, 2000). Meisjes zijn vaak meer geïnteresseerd in methoden waarbij zij kunnen 'praten', terwijl jongens dingen willen 'doen'. Meisjes hebben vaak een grotere aandachtsspanne, wat in hun voordeel werkt bij bijvoorbeeld een kindervergadering. Bij spelactiviteiten staan jongens vaak meer op de voorgrond en nemen zij meer ruimte in beslag dan meisjes. Het is daarom goed om bij kinderp participatie over verschillende methoden na te denken die ertoe leiden dat alle kinderen kunnen meebeslissen (zie ook Rijnen & Schreuder, 2000).

Op basis van deze ontwikkelingsspecifieke kenmerken kan een aantal belangrijke algemene voorwaarden gedestilleerd worden voor het succesvol uitvoeren van participatieve methoden bij kinderen (Janssen & Reij, 1996).

Belangrijke voorwaarden voor succesvolle kinderp participatie

- kinderen weten welk doel de activiteiten die ze ontplooien dient
- kinderen krijgen te horen hoe ver hun invloed en beslissingsbevoegdheid reikt en wat die van anderen is
- er is voldoende aandacht voor het leerproces van kinderen
- het resultaat is voor kinderen herkenbaar
- kinderen worden geïnformeerd over de resultaten of effecten

5

Kinderen interviewen kinderen

Kenmerkend aan deze methode is, dat kinderen door het interviewen van elkaar actief de mogelijkheid krijgen hun wensen en ideeën te uiten. Het doel van deze methode is kinderen actief te betrekken bij een onderwerp.

methoden

6. Wat is de stand in Amsterdam?

Het verkennend veldonderzoek naar kinderpacticipatie in Amsterdam leverde in totaal informatie over 28 initiatieven en projecten op. We moeten stellen dat dit aantal gezien de omvang en duur van het project uiteraard niet uitputtend is. Bij tien van deze projecten zijn telefonische interviews afgenomen met als doel meer inzicht te krijgen in de opzet en uitvoering van het project. Van de achttien andere initiatieven was van twee projecten voldoende documentatie beschikbaar om een algemene projectbeschrijving te maken. Een groot deel van de overige zestien projecten viel buiten ons definitiekader; het betrof hier activiteiten voor kinderen ter vermaak of invulling van de vrije tijd zonder een duidelijke relatie naar de eerder genoemde perspectieven. Van de projecten die wel binnen het definitiekader pasten, maar niet zijn opgenomen in dit onderzoek, ontbraken gegevens van contactpersonen of achtergronddocumenten. In een enkel geval waren de projecten nog in de ontwikkelfase. Eén van deze projecten, in voorbereiding bij de Dienst Werk en Inkomen, is desalniettemin opgenomen in dit onderzoek ter illustratie van hoe een organisatie vorm kan geven aan het informeren van kinderen over hun rechten.

- *Portiekportiers - De Bakkerij*
- *Speeltuinontwikkeling - Swazoom*
- *Herinrichting van schoolplein De Kans - Youngworks*
- *Ontwerpen van Natuurspeeltuin Sloterpark - Stichting Alexander*
- *Inspraak voor kinderen op de BSO - Catalpa Amsterdam Oost*
- *Jeugdonderzoekers – Openbare Bibliotheek i.s.m. Creative Consultancy*
- *De Vreedzame School – De Poolster*
- *Vrijtijdscentrum - Plan West*
- *Klassenraad in oprichting - Stadsdeel Zuid-Oost*
- *Operatie Periscoop – Atelier Habitat*
- *Inrichting El Amienstrook – Stadsdeel Nieuw-West*
- *Inrichting Eendrachtspark – Stadsdeel Nieuw-West*
- *Kinderen met ouder(s) in de bijstand - Dienst Werk en Inkomen Zuid*

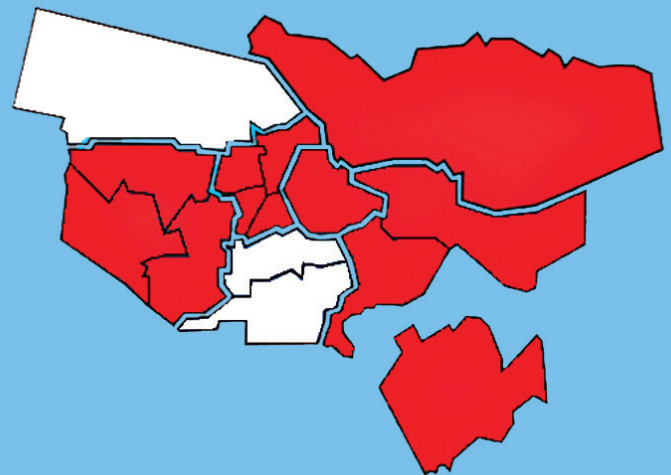
In de bijlagen zijn omschrijvingen van de verschillende projecten opgenomen.

Vragenlijsten

Door middel van vragenlijsten kunnen kinderen individueel of in groepjes vragen gesteld worden. Kinderen kunnen de vragen schriftelijk ter plekke beantwoorden, waarbij zij mogen overleggen met elkaar. Een andere mogelijkheid is dat kinderen de vragen thuis beantwoorden met hulp van hun ouders.

De ervaringen die binnen de projecten zijn opgedaan, leverden een schat aan informatie op over de wijze waarop ambtenaren, welzijnswerkers, docenten, ontwerpers, onderzoekers en vrijwilligers in de verschillende stadsdelen vorm en inhoud geven aan participatie van kinderen. De belangrijkste bevindingen hebben we op een rij gezet; we leggen ze goeddeels langs de lat van de drie perspectieven en de vijf niveaus van jeugdparticipatie. We illustreren dat aan de hand van de verschillende praktijkvoorbeelden.

Stadsdelen Amsterdam met een of meer projecten

Kinderkrant

De kinderkrant is een methode waarvan kinderen, als zij er positief tegenover staan, zelfs een project kunnen maken. Het doel van deze methode is het vergroten van de betrokkenheid van kinderen en het presenteren van hun wensen aan derden.

Een relatief hoog niveau van kinderp participatie

Participatie van kinderen kan op verschillende manieren vormgegeven worden. Het informeren van kinderen over voor hen relevante thema's of ontwikkelingen, is de allereerste stap. Hen vervolgens raadplegen, inspraak geven of met eigen voorstellen laten komen vergroot hun participatiemogelijkheden aanzienlijk (zie de vijf niveaus van jeugdparticipatie in paragraaf 4). Projecten die zich enkel richten op het informeren van kinderen zijn schaars in dit verkennend onderzoek. Een goede uitzondering is de Dienst Werk en Inkomen (DWI) Zuid. Deze dienst werkt momenteel zijn eerste ideeën uit om kinderen van ouders met een bijstandsuitkering direct te informeren over de mogelijkheden voor aanvullende ondersteuning in plaats van via de ouders. Voorheen gebeurde dat indirect via de ouders. Zo kunnen zij aanspraak maken op een klein budget voor bijvoorbeeld de aanschaf van een computer of het volgen van een cursus. Daarnaast beschikt DWI over een netwerk van bijvoorbeeld sportinstellingen en creatieve organisaties, waar kinderen naar doorverwezen kunnen worden. Het merendeel van de projecten uit dit onderzoek zoekt actief de dialoog met kinderen en hebben tot doel inspraak van kinderen te vergroten. Bureau Youngworks faciliteerde een dialoog tussen het stadsdeel en kinderen uit de buurt over de herinrichting van de openbare ruimte rondom basisschool De Kans in voormalig stadsdeel Geuzenveld Slotermeer (nu stadsdeel Nieuw-West).

Een enkel project gaat een stap verder en stimuleert eigen initiatieven van kinderen. De Openbare Bibliotheek liet zich inspireren door jeugdonderzoekers die aan de slag gingen met verbeterplannen voor de jeugdafdeling.

Jeugdonderzoekers in de bibliotheek

Toen de Openbare Bibliotheek Amsterdam constateerde dat niet alle activiteiten van de jeugdafdeling aansloten bij de jonge bezoekers, is besloten daar iets aan te doen. Hoe moeten we de activiteiten aantrekkelijker maken voor kinderen? Dat weten vooral de kinderen zelf. Dit was de aanleiding voor het instellen van jeugdonderzoekers; een groep van tien kinderen tussen de 9 en 12 jaar die met de onderzoeksvraag aan de slag ging. In tien bijeenkomsten hebben de kinderen hun ideeën uitgewerkt. De eerste bijeenkomst begon met een diavoorstelling om de kinderen te prikkelen, na te denken over wensen en hun eigen bestaande kaders los te laten. Vervolgens vond er een woorden-brainstorm plaats en is er het meervoudig intelligentiespel gespeeld om na te gaan waar de kinderen van houden en waar hun talenten liggen. Er zijn tal van ideeën uitgewerkt en vervolgens tentoongesteld in de bibliotheek, zoals een handpop die als een soort mascotte gebruikt kan worden op de jeugdwebsite en die alle activiteiten van de betreffende maand aankondigt. Sommige ideeën konden direct in de praktijk gebracht worden, zoals een ideeënbus en een speurtocht. Het geheel is afgesloten met een feestelijke presentatie en een tentoonstelling die de kinderen zelf hadden georganiseerd voor hun ouders en andere belangstellenden.

De medewerkers hebben genoten van het project: "Het is een andere manier van werken waardoor je veel meer contact met de kinderen op de afdeling hebt."

Jeugdonderzoekers in de bibliotheek

Uiteenlopende waardering van de perspectieven van kinderp participatie

Bij het inventariseren van de functie en doelstellingen die uitvoerders van participatieprojecten voor ogen hadden, kwam duidelijk naar voren dat men met name vanuit instrumenteel perspectief over kinderp participatie denkt en handelt. Participatie is dan een middel om tot de invulling van beleid en activiteiten te komen. Zo onderzoeken kinderen in het project PortiekPortiers van De Bakkerij hun woonomgeving en dragen suggesties aan voor verbeteringen. De kinderen die op de buitenschoolse opvang Catalpa verblijven, hebben plattegronden gemaakt met suggesties voor de nieuwe inrichting van hun pand.

Het feit dat kinderen recht hebben op inspraak en participatie, zoals vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, wordt nauwelijks genoemd als aanleiding voor participatieve activiteiten. Tijdens de terugkoppelingsbijeenkomst met diverse geïnterviewden werd deze bevinding als volgt toegelicht door een van de aanwezigen: “Het is toch vanzelfsprekend dat kinderen deze rechten hebben? Voor ons is dat de normaalste zaak van de wereld. We hoeven daar niet nog eens extra de nadruk op te leggen.”

Een enkel project legt concreet de nadruk op de meerwaarde van participatie voor de ontwikkeling van kinderen. Een aantal projecten verwijst zelfs naar een specifieke pedagogische visie op ontwikkeling (zie kader). De Vreedzame School is een goed voorbeeld van ontwikkelingsgerichte activiteiten. Het programma richt zich onder andere op het aanleren van sociale competenties, conflicthantering en verantwoordelijkheid nemen. In Amsterdam werken circa 30 scholen mee aan dit concept, waaronder basisschool de Poolster in Amsterdam Noord.

Dat het belang van kinderp participatie voor sommige respondenten soms ondergeschikt is aan de dagelijkse hectiek, kwam naar voren toen één van de respondenten de vraag werd

“Er wordt wel ruzie gemaakt maar niet veel. Op andere scholen zie je soms dat er hele erge ruzies zijn en hier zeg je iets tegen elkaar en dan is het over.”

(leerling Vreedzame School)

Dat kan anders

Een eerste doel van deze methode is kinderen leren dat er altijd meerdere mensen betrokken zijn bij een probleem en dat zij ieder hun eigen gezichtspunt hebben. Ook leren de kinderen hoe zij voor alle betrokkenen acceptabele oplossingen kunnen bedenken.

Reggio Emilia

Een aantal projecten is gestoeld op de pedagogiek van Reggio Emilia, waarin wordt benadrukt wat kinderen wel kunnen in plaats van niet. Deze pedagogische stroming is oorspronkelijk afkomstig uit Italië en werd tien jaar geleden in Nederland geïntroduceerd door Stichting Pedagogiekontwikkeling 0-7 met een tentoonstelling en een conferentie in Amsterdam. Het uitgangspunt van deze filosofie is dat ieder kind vanaf zijn geboorte competent, krachtig en intelligent is en beschikt over wel honderd talen om met zijn omgeving te kunnen communiceren. Jonge kinderen zijn onderzoekers en makers: zij geven vorm aan hun eigen ontwikkeling. Natuurlijk zijn kinderen daarvoor ook afhankelijk van de zorg en aandacht van de volwassenen om hen heen. Want al zijn hun vermogens nog zo groot en zijn hun ideeën en plannen nog zo betekenisvol, ze hebben volwassenen nodig die zich in hen verdiepen, naar hen kijken en luisteren.

Bron:
Forza training;
Meeuwig et al. 2007)

gesteld of er binnen de organisatie een omschreven visie is op kinderopparticipatie. Zij antwoordde: "Dit (programma) is al hartstikke mooi, ik geloof niet dat je er nog grotere en hogere doelen aan moet verbinden. Een sfeer creëren waarin een kind zich veilig voelt en waarin gewerkt kan worden zonder dat er zoveel boosheid en agressie heerst. Er moet een goeie sfeer zijn. Voor de rest zijn wij niet een organisatie die nog een leuk parlement heeft en 'vertel het eens kinderen', ik moet ook zeggen, daar geloof ik niet zo in."

Het schoolplein van De Kans

YoungWorks heeft ongeveer dertig kinderen afkomstig uit de buurt en van basisschool De Kans in stadsdeel Nieuw-West geactiveerd om mee te denken over het ontwerp van de buitenruimte. Onderdeel van het traject was onder andere dat de kinderen op onderzoek uitgingen naar wat omwonenden en de andere gebruikers van de buitenruimte belangrijk vonden. Daarnaast hebben de kinderen uitvoerig geknipt en geplakt om te laten zien hoe de ruimte volgens hun eigen wensen ingericht moest worden. De uitkomsten hiervan zijn in een afsluitende bijeenkomst door Youngworks en de kinderen aan de buurtbewoners en het stadsdeel gepresenteerd. De inbreng van de kinderen is onder andere terug te vinden in de vele zithoekjes op de pleinen, de felle oranje kleur van het basketbalveld, de streetdancevloer en een spannend speeltoestel.

Kinderparticipatie is niet verankerd

Wat verder opvalt in het verkennend veldonderzoek is dat bij de ontwikkeling en uitvoering van de projecten meer dan de helft van de organisaties een extern projectenbureau heeft ingezet. Tijdens de terugkoppelingsbijeenkomst zijn hiervoor diverse argumenten genoemd. Het ontbreekt sommige medewerkers aan kennis, vaardigheden en werkvormen om met kinderen aan de slag te gaan en hen inspraak te geven. Een medewerker van de Openbare Bibliotheek Amsterdam zei tijdens het interview hierover: "Van Creative Consultancy hebben we vooral tips gekregen over groepsdynamica. Bijvoorbeeld: hoe betrek je de stillere kinderen erbij? Ook hebben we veel boekentips gekregen."

Anderzijds kwam naar voren dat het aantrekken van een extern bureau een serieus tintje kan geven aan de intenties van de organisatie om participatie naar een hoger plan te tillen. Een van de instellingen gaf aan dat vanwege het feit dat ze een extern bureau hadden benaderd het management aandacht kreeg voor het thema kinderopparticipatie.

9

Speelplek-mapping

Een creatieve manier om de mening van een groep kinderen over speelplekken in hun wijk te weten te komen. Het doel van deze methodiek is te achterhalen wat concreet de belevingsideeën van kinderen zijn over de leefbaarheid in de wijk op het gebied van speelplekken. Kinderen geven met kleur op een plattegrond aan waar zij vaak spelen en maken foto's van de plekken.

methoden

Medeontwerpen van natuurspeeltuin Sloterpark

Op uitnodiging van stadsdeel Geuzenveld Slotermeer (nu Nieuw-West) heeft Stichting Alexander een participatie-traject ontwikkeld en uitgevoerd om kinderen, ouders en buurtbewoners actief te betrekken bij het ontwerpen van een natuurspeeltuin in het Sloterpark. Het traject was opgebouwd uit diverse elementen, waaronder een aantal specifieke activiteiten met kinderen.

Zo vormde een groep van elf kinderen van de buitenschoolse opvang een Junior Creatie Team, zij zijn gaan proefspelen in een reeds bestaande speeltuin, hebben foto's van andere natuurspeeltuinen beoordeeld en maakten eigen ontwerpen voor hun ideale natuurspeeltuin. Daarnaast is er in samenwerking met een basisschool een Kinderpersbureau opgezet met leerlingen van groep 6, 7, en 8. De kinderen hebben met meer dan vijftig bewoners uit de omgeving interviews gehouden over hun wensen en ideeën ten aanzien van een natuurspeeltuin. Ook werden kinderen uitgenodigd om tijdens het Festival Geuzenveld Verandert! een kijkdoos of tekening te maken van hun ideale speelplek. Alle verzamelde ideeën en knutselwerkjes zijn door de ontwerpers gebruikt in het uitwerken van het ontwerp.

Het inschakelen van externe bureaus brengt ook risico's met zich mee wanneer er onvoldoende aandacht is voor de overdracht van kennis, of wanneer kinderp participatie niet is opgenomen in het beleid en de visie van de organisatie. Projecten hebben dan een incidenteel karakter. Slechts twee initiatieven, beide in de onderwijssector, hebben kinderp participatie structureel ingebed. Zo raadpleegt Catalpa de kinderen bij het aanschaffen van nieuwe spullen en het organiseren van de activiteiten.

In een enkel geval is het bevorderen van participatie een speerpunt van één persoon binnen de organisatie. In een interview zei een van de respondenten hierover: "Of er aan jeugdparticipatie gedaan wordt, hangt samen met hoe ondernemend je zelf bent als kind werker. Participatie is niet in het beleid van onze organisatie verankerd. Ik heb voor de begroting 2011 jeugdparticipatie als apart product aangeboden om toch iedere keer het stadsdeel bewust te maken van participatie. We willen allemaal dat kinderen participeren, zorg er dan ook voor dat dit op jonge leeftijd gestimuleerd wordt."

Natuurspeeltuin Sloterpark: festival Geuzenveld verandert!

Plan West

Door Stichting Dock is voor ouders, kinderen, jongeren en speeltuinwerkers in stadsdeel de Baarsjes (nu stadsdeel West) een ontwerpnamiddag georganiseerd ten behoeve van de ontwikkeling van vrijetijdscentrum Plan West in de Chassébuurt. Met tekeningen en knutselsessies hebben de kinderen suggesties voor het ontwerp gegeven. Er is een tentoonstelling van de resultaten georganiseerd, waarvoor de ouders en ontwerpers uitgenodigd waren. Ook is de ontwerper naar de school gekomen om de indeling, materialen en speeltoestellen te laten zien.

Het Ganzenbordspel

Kinderen spelen een levensgroot ganzenbordspel. Het bordspel bevat vakjes met vragen, waarop de kinderen tijdens het spel terecht kunnen komen. Doordat de leidinggevende van tevoren de vragen zelf kan opstellen, kan hij aan de orde stellen wat hij graag van de kinderen te weten wil komen.

Openbare ruimte is hét thema van kinderteilname

Wanneer gekeken wordt langs welke thema's en (leef)dom-einen kinderteilname zich begeeft, valt direct op dat veel projecten zich richten op de inrichting van de openbare ruimte. Het gaat daarbij specifiek om de inrichting van speeltuinen (3x) en groenstroken (2x). Daarnaast werden kinderen betrokken bij het inrichten van diverse publieke ruimtes en de wijk. De ervaring leert dat het inrichten van de openbare ruimte zich goed leent voor het actief betrekken van kinderen, omdat kinderen zich direct betrokken voelen bij de plek (bijvoorbeeld de speeltuin om de hoek) en hun inspanningen tot zichtbare, fysieke resultaten leiden. Een van de aanwezigen tijdens de terugkoppelingbijeenkomst plaatste hier wel een kritische kanttekening: "Als groot knelpunt zie ik dat de uitvoering van zaken vaak erg lang op zich laat wachten. Als kinderen bijvoorbeeld inspraak hebben in de ontwikkeling van een openbare ruimte en zij hun eigen ideeën niet binnen afzienbare tijd terug zien, wordt het effect minimaal en hebben zij er in het vervolg geen vertrouwen meer in dat er naar hen geluisterd wordt."

Niet alle projecten zijn gekoppeld aan de inrichting van een specifieke openbare ruimte. Zo richten De Bakkerij en Atelier Habitat zich meer op de leefbaarheid in de wijk en het perspectief van kinderen op hun directe (sociale) omgeving als inspiratie voor buurtbewoners en beleidsmakers.

Operatie Periscoop

Zo verdiepte een groep kinderen uit voormalig stadsdeel Bos en Lommer (nu stadsdeel West) zich middels een serie workshops in de leefomgeving van ouderen in hun buurt. Dit gebeurde onder de noemer Operatie Periscoop, een initiatief van Atelier Habitat. De kinderen hebben bijvoorbeeld nagedacht over wat het leven van een oud persoon aangenaam kan maken. Rida (7 jaar) heeft zich verplaatst in de Oma met hoofddoek uit de De Wittenstraat. Deze oma houdt van bidden, maar absoluut niet van dansen. De oplossing die hij voorstelt is 'een moskee'. Rania van 8 jaar oud heeft gekeken naar het perspectief van de oude mevrouw uit de Lucellestraat. Deze dame vindt buiten lopen fijn, maar ergert zich aan troep op straat. De oplossing is volgens Rania 'een rustig parkje met duidelijke prullenbakken'.

Een variëteit aan werkvormen voor kinderp participatie

Dit verkennend onderzoek leverde een scala aan creatieve werkvormen op die zijn ingezet om kinderen te stimuleren en activeren. Voor de inrichting van de openbare ruimte maakten kinderen tekeningen (mapping) en maquettes, en deden excursies om inspiratie op te doen en speeltoestellen te testen. Andere werkvormen die zijn ingezet, zijn het kinderpersbureau, de groepsvergadering, kinderraden, theater, speurtochten en brainstorm.

11

Foto's maken

Concrete veranderingen als een verhuizing, verbouwing of een nieuwe speelruimte lenen zich goed voor het maken van foto's als methode om kinderp participatie vorm te geven. Het doel van foto's maken is het inventariseren van mogelijkheden voor concrete veranderingen.

methoden

Kinderen oefenden in de projecten verschillende cognitieve en sociale vaardigheden, zoals onderzoek doen, samenwerken en presenteren. De kinderen die betrokken waren bij het ontwerpen van een speeltuin in Amsterdam Zuid-Oost mochten hun ideeën zelfs verdedigen in de deelraad. Na goedkeuring door zowel de kinderen als de gemeente, hebben zij het ontwerpplan geaccordeerd door hun handtekening te zetten.

Aan de activiteiten hebben zowel jongens als meisjes meegedaan, waarbij in geen enkel project onderscheid werd gemaakt in activiteiten voor jongens en meisjes. De meeste kinderen zijn tussen de 6 en 10 jaar, in een enkel project (Catalpa) worden ook kinderen van 4 en 5 jaar betrokken.

Kindervergadering

Een kindervergadering kan worden opgezet, wanneer men kinderen structureel een stem wil geven in de dagelijkse gang van zaken. Het doel van de kindervergadering is structureel en regelmatig overleg.

PortiekPortiers

De Bakkerij ontwikkelde het project PortiekPortiers: kinderen van 8 tot 12 jaar worden opgeleid tot rechterhand van de huismeester en werden zo medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid in hun wijk. Bij de start van het project onderzochten de kinderen wat er goed en minder goed ging in de wijk en wat er moest gebeuren om de buurt schoner en prettiger te maken. Vervolgens gingen ze aan de slag en kozen ze zelf wat zij als team wilden aanpakken. Ook ouders, verenigingen en ondernemers uit de buurt werden betrokken. Het project duurt gemiddeld drie maanden en wordt uitgevoerd in samenwerking met de partijen die al in die wijk aanwezig zijn, zoals de woningbouwcorporatie, gemeente, welzijnsorganisatie, politie, brandweer en de reinigingsdienst. Kinderen leren zo zorgvuldig en bewust om te gaan met hun omgeving.

7. Versterken van kinderp participatie

Zoals uit het onderzoek blijkt, is er veel gaande in Amsterdam rondom actieve participatie van kinderen. Het onderzoek laat ook zien dat er een goede basis is om kinderp participatie in de toekomst verder te stimuleren en te ontwikkelen; qua omvang en kwaliteit, in beleid, maar ook en vooral in de dagelijkse praktijk. Passende werkvormen en concrete vaardigheden zijn belangrijke voorwaarden voor het realiseren van kinderp participatie. Maar zonder een heldere visie op hoe kinderp participatie ingebed wordt in de verschillende (besluitvormings)processen, blijven de activiteiten incidenteel en rijst de vraag wat participatie op de langere termijn oplevert. In de eerste plaats voor de kinderen, maar ook voor betrokken organisaties en voor de kwaliteit van hun werk.

Wat betekent dit voor Amsterdam?

Een enkele uitzondering daar gelaten, onderschrijven alle respondenten in dit verkennend onderzoek het belang en nut van kinderp participatie. Kinderen betrekken bij activiteiten en domeinen die hen aangaan heeft vooral een instrumenteel effect: het aanbod sluit beter aan bij de belevingswereld, behoeften en mogelijkheden van de kinderen. De initiatieven in Amsterdam laten ook zien dat participatie wordt ingezet om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Met name binnen de formele

leer setting is men zich bewust van de vaardigheden die kinderen opdoen wanneer zij mee mogen denken over de invulling van activiteiten en zelf verantwoordelijkheid nemen voor het bedenken van een aanpak of werkwijze.

Kinderen inspraak geven komt in dit onderzoek vooral goed uit de verf bij het inrichten van de openbare ruimte. In Amsterdam hebben diverse stadsdelen in samenwerking met kinderen ontwerpen gemaakt voor speeltuinen. Het enthousiasme om te werken aan kinderp participatie is in Amsterdam groot, maar het hangt vooral af van de specifieke inzet van enkele professionals; en van het inzetten van externe expertise.

Amsterdam wil voort met kinderp participatie, zoals in het voorwoord gesteld. Het is aan te bevelen om in navolging van dit verkennend onderzoek en in aansluiting op de terugkoppelingsbijeenkomst een Amsterdamse werkgroep kinderp participatie te installeren. Deze werkgroep zal vooraleerst voorzien in de gesignaleerde behoefte aan het opbouwen van netwerkcontacten en het uitwisselen van kennis en praktijkervaring. De werkgroep kan dan aan de hand van de resultaten van dit verkennend onderzoek verder aan de slag met:

- Meer zicht krijgen op wat er nog meer in Amsterdam plaatsvindt aan kinderp participatie; en indien gewenst de werkgroep uitbreiden.
- Het voor de praktijk nader uitwerken van de voorlopige werkdefinitie kinderp participatie; om de verschillende opvattingen over kinderp participatie op een lijn te krijgen.
- Het bundelen en bruikbaar maken van bestaande methoden voor kinderp participatie en waar nodig voorstellen te doen voor de ontwikkeling van nieuwe methodieken.
- In kaart brengen van de voorwaarden waar een organisatie (qua beleid en condities) en betrokken professionals (qua competenties) aan moeten voldoen om kinderp participatie te verankeren en te versterken.
- Het in samenspraak met de Dienst Maatschappelijk Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam komen tot een gedeelde visie op kinderp participatie en een beleid dat de verdere ontwikkeling van kinderp participatie in Amsterdam ondersteunt en activeert.

13

Kinderraad

Een kinderraad of kinderpanel is een groep kinderen die elkaar niet of nauwelijks kent en die met elkaar discussiëren over één of meerdere vragen. Een kinderraad is een vorm van kinderp participatie die kinderen een kans biedt te oefenen met democratische besluitvorming en met de daarvoor benodigde vaardigheden.

methoden

Wat betekent dit landelijk?

We hebben in het verkennend onderzoek ook op beperkte schaal buiten Amsterdam gekeken. Op landelijk niveau zijn vergelijkbare initiatieven zichtbaar waarin kinderen betrokken worden bij beleidsvorming en het invullen van activiteiten. Sommige gemeenten hebben kinderraden of kinderburgermeesters ingesteld. Andere gemeenten doen mee aan landelijke programma's als de Vreedzame School, die ook in Amsterdam draait. Opvallend is dat ook elders in het land kinderen met name participeren bij ontwerpprocessen van de buitenruimte. Organisaties als Jantje Beton en NUSO stimuleren het opbouwwerk om inspraak van buurtbewoners en kinderen te integreren in hun werkwijze. Ontwerpbureaus als Carve en OBB Ingenieursbureau hebben al ruime ervaring opgebouwd in het betrekken van kinderen bij hun ontwerpproces.

Ook in andere domeinen groeit de aandacht voor kinderp participatie. Het betrekken van kinderen bij de invulling van activiteiten gebeurt bijvoorbeeld niet alleen bij buitenschoolse opvang Catalpa, maar is een ontwikkeling die ook in andere steden zichtbaar is. Boogaard (2008) schrijft hierover: "Zeker bij de kinderen vanaf 8 á 9 jaar zijn de ervaringen daarmee positief. De kinderen worden op deze manier betrokken bij de inrichting van de ruimte, de aanschaf van materialen en het activiteiten aanbod. De inspraak van de kinderen maakt het beter mogelijk de buitenschoolse opvang te laten aansluiten bij hun wensen en behoeften, en draagt daarnaast bij aan de ontwikkeling van hun verantwoordelijkheidsgevoel." In het conceptplan Pedagogisch Kader Kindercentra 4-13 wordt kinderp participatie expliciet genoemd als een van de middelen om de pedagogische doelen te realiseren (BKK).

Evenzo zijn er binnen de gezondheidszorg ervaringen met participatie van jonge kinderen. Uit recent onderzoek van Verdonschot (2010) blijkt dat er in de praktijk aandacht is voor inspraak van kinderen in hun zorg- of behandelplan. Een behandeling waarbij het kind (en gezin) betrokken wordt, levert volgens professionals de meeste kans op een succesvol verloop van die behandeling.

KinderOnderzoeksGroep

Stichting Alexander organiseerde samen met International Child Development Initiatives en het Kinderrechtenhuis een KinderOnderzoekGroep. Deze groep van circa 15 kinderen leerde onderzoeksvaardigheden en voerde ook actief een onderzoek uit over een onderwerp dat de kinderen belangrijk vonden in hun leven en dat gerelateerd was aan het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Kinderen droegen onderwerpen aan als pesten, buitenschoolse activiteiten en eetgewoonten. De mening van kinderen stond in dit onderzoek centraal. Deze cursus bestond uit tien middagen van anderhalf uur. Aan bod kwamen onder andere de kinderrechten zelf, ethiek van onderzoek doen, interview- en observatietechnieken, analyse van de informatie en verslaglegging. Spelenderwijs leerden de kinderen hoe zij een (sociaal wetenschappelijk) onderzoek konden uitvoeren. De methode is gebaseerd op de Children's Research Centre in Engeland. Na afloop van de cursus presenteerden de kinderen de resultaten aan volwassenen (ouders, leerkrachten, beleidsmakers, media, etc.) en andere kinderen. Bovendien heeft een aantal kinderen het onderzoek gepresenteerd tijdens de opening van het Kinderrechtenhuis in Leiden.

14

methoden

Kinderonderzoeksgroep

Kinderen worden stap voor stap meegenomen in het onderzoeksproces en voeren alle fasen van onderzoek doen zelf uit: van een onderzoeksvraag bedenken tot het presenteren van resultaten.

Wijkschouw

Kinderen geven op locatie hun mening over bijvoorbeeld een gevaarlijke verkeerssituatie of speelplek. Dit gebeurt in de regel met een kleine groep kinderen samen met bijvoorbeeld een verkeerskundige, wijkambtenaar of wethouder. Doel van deze methode is het aan het licht brengen van de mening van kinderen en het gezamenlijk bespreken van mogelijke oplossingsrichtingen.

Tijdens het verkennend onderzoek stuiten wij op diverse initiatieven die hulp van een extern bureau hadden ingeschakeld om betrokkenheid van kinderen vorm en inhoud te geven. Deze bureaus richten zich niet alleen op Amsterdam, maar zijn op meerdere locaties in den lande actief. Het merendeel profileert zich op interactieve werkvormen en methodieken om kinderen actief te betrekken bij beleidsvorming en activiteitenontwikkeling. De variëteit aan werkvormen is enorm. Enkele bureaus hebben zich gespecialiseerd in de ontwikkelings-specifieke kenmerken van kinderen en richten zich meer op individuele talentontwikkeling. Zo ontwikkelde bureau Junior Colors diverse tools, waaronder een groeiplan, om de interactie tussen volwassenen en kind op gang te brengen.

Uit het voorgaande blijkt dat een landelijk (verkenkend) onderzoek naar kinderp participatie wenselijk is, om zo ook gemeenten te voorzien van overzichten van bestaande en bruikbare methoden voor kinderp participatie.

De start van een landelijke Werkgroep Kinderparticipatie Gemeenten van Be Involved ©

Voor een landelijke bundeling en versterking van kinderp participatie kan naadloos worden aangesloten bij een reeds bestaand initiatief, waaraan onder andere de gemeente Amsterdam al jaren meewerkt: *Be Involved*. *Be Involved* is een verzamelnaam voor verschillende instrumenten die ingezet kunnen worden ter bevordering van jeugdparticipatie. Eén van die instrumenten van *Be Involved* is een kwaliteitsmeter. Dit instrument meet de kwaliteit van (politieke) participatie van jongeren en heeft tot doel inzicht te geven in de mate

van invloed, inspraak en initiatief van jongeren wat betreft gemeentelijk beleid en de uitvoering van dat beleid. De Kwaliteitsmeter bestaat uit twee online vragenlijsten, één voor de gemeente zelf en één voor jongeren (Mak et al, 2010).

In 2011 wordt een start gemaakt met de ontwikkeling van een vergelijkbaar instrument voor kinderp participatie. Hiertoe is een landelijke Werkgroep Kinderparticipatie Gemeenten opgericht. Deze werkgroep buigt zich over de vraag hoe de bestaande kwaliteitsmeter jongerenparticipatie vertaald zou kunnen worden naar een instrument dat participatie van kinderen meet. Hieraan voorafgaand is een inventarisatie van initiatieven op het gebied van kinderp participatie nodig, met soortgelijke vraagstellingen die centraal hebben gestaan in dit verkennend onderzoek voor de gemeente Amsterdam.

De landelijke Werkgroep Kinderparticipatie Gemeenten van *Be Involved* gaat vervolgens een stap verder en wil ook de effecten van kinderp participatie (hoe beoordelen de stakeholders de effecten van participatie?) en de kwaliteitscriteria (waaraan moet kinderp participatie minimaal voldoen om te spreken van succes en effect) in beeld krijgen, alvorens tot de ontwikkeling van een meetinstrument te komen. De resultaten van dit ontwikkeltraject komt beschikbaar voor alle gemeenten in Nederland, maar kunnen in het bijzonder ook weer dienstbaar zijn voor de gemeente Amsterdam.

Op basis van dit verkennend onderzoek is een voorlopige werkdefinitie van kinderp participatie geformuleerd:

Kinderen hebben inspraak en invloed op alle zaken die hen aangaan en krijgen de ruimte eigen initiatieven te ontplooiën. Ze worden hiertoe proactief gestimuleerd en op een passende wijze educatief ondersteund.

Ik kan mijn mening geven, ik heb daar recht op. Ik zie dat met mijn mening iets gedaan wordt; en als ik wil kan ik, samen met anderen, mijn eigen dingen organiseren die ik belangrijk vind. Als dat niet kan of ik vind dat moeilijk, dan kan ik daarover praten en krijg ik ondersteuning.

Literatuur

Boudewijnse, H., Lokken, E. van & Oskam, E. (2005) *Nederlands leerboek jeugd-gezondheidszorg*. - Assen : Van Gorcum

Boogaard, M., Fukink, R., Felix, C. (2008). *Chillen, skaten, gamen. Opvattingen over kwalitatief goede buitenschoolse opvang in Nederland*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Universiteit van Amsterdam

Coyne I. 2008. *Children's participation in consultations and decision-making at health service level: A review of the literature*. International Journal of Nursing Studies 45 (2008) 1682-1689.

Gilsing, R. (2001). *Involving young people: Two perspectives on youth participation in local government*. In: Civil Society and Social Development. Salustowicz (Ed). Bern, p. 213 – 228.

Gilsing, R. (2005). *Bestuur aan banden. Lokaal jeugdbeleid in de greep van nationaal beleid*. Maastricht: Proefschrift Universiteit Maastricht.

Hart, R.A. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Innocenti Essays No. 4. Florence: Unicef.

Janssen, H., Reij, M. (1996). *Wacht maar af totdat ik koning ben. Suggesties voor kinderpacticipatie*. IMCO, november 1996.

Jurrius, K. (2005). *Participatief jongerenonderzoek maakt kwaliteitsslag*. Nederlands tijdschrift voor jeugdzorg. Nummer 6, 2005.

J. Prakken, J. & Ligtermoet, I (2003) *Barometers voor lokaal jeugdbeleid : jongeren en ouders als participerende burgers*. Utrecht : Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn

Mak, J., Stektee, M., Rutjes, L. & J. Bauer (2010). *Voor als u het echt wilt weten. Kwaliteitsmeter Jeugdparticipatie Gemeenten*. Utrecht/Amsterdam: Verwey-Jonker Instituut & Stichting Alexander

Meeuwig, M. , Schepers, W. en T. van der Werf, (2007). *Sporen van Reggio. Een introductie in de Sporen-Pedagogiek*. Amsterdam: Pedagogiekontwikkeling

Rigter, J. (1998). *Het palet van de psychologie*. Bussum: uitgeverij Coutinho, 3^e druk

Rijnen, J.A.M., Schreuder, E.T. (1997). *Geef ze de ruimte! Kinderparticipatie in de buitenschoolse opvang*. Utrecht: NIZW.

Stekete, Mak, Van der Graaf & Huygen. (2005). *Jeugdparticipatiebeleid: wat levert het op? Onderzoek naar het ontwikkelen van indicatoren voor effectmeting van jeugdparticipatiebeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Timmers-Huigens, D. (1997) *Kijk op ontwikkeling*. Hoofdstuk 2. blz. 81-127. <http://dissertations.ub.rug.nl/FILES/faculties/theology/1997/d.timmers-huigens/c2.pdf>

Vandenbroucke, M., Braam, H., Gilsing, R., Stekete, M., Rutjes, L. , Strating, G. (2010). *De staat van jeugdparticipatie vanuit het perspectief van gemeenten. Quicksan onder 175 gemeenten*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut & Stichting Alexander.

Verdonschot, M.A.W. (2010) *Wij doen mee in gezondheidsbevordering – Inventarisatie van kinderpacticipatie in gezondheidsbevordering in Amsterdam*. Afstudeerscriptie Master Prevention and Public Health - Vrij Universiteit Amsterdam Op te vragen via Stichting Alexander

Winter, M. de. (1995). *Kinderen als medeburgers. Kinder- en jeugdparticipatie als maatschappelijk opvoedingsperspectief*. Utrecht: De Tijdstroom.

Winter, M. de, Kuppens, P., Baltum, H. (2003). *Eindrapportage Internetpanels Jeugdparticipatie*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Winter, M. de & Kroneman, M. (2003). *Participatief jeugdonderzoek*. Utrecht: Van Gorcum.

Winter, M. de (2000). *Democratieopvoeding versus de code van de straat*. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar op de facultaire Langeveld Leerstoel , op het vakgebied van de studie van maatschappelijke opvoedingsvraagstukken aan de Universiteit van Utrecht op 20 juni 2000. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Geraadpleegde websites

www.forza-training/reggioemilia

www.jantjebeton.nl

www.nuso.nl

www.carve.nl

www.obb-ingenieurs.nl

www.stichtingbkk.nl/pedagogisch-kader/peka4-13.html

www.juniorcolors.nl

<http://childrens-research-centre.open.ac.uk>

www.pbdgent.be, Leidraden Kinderparticipatie

www.veiligverkeernederland.nl, handleiding Kinderen Doen Mee

www.movisie.nl, LENS methode

Overzicht van de verschillende projecten in Amsterdam

Swazoom - Speeltuinentwikkeling

Swazoom is een welzijnsorganisatie die zich inzet voor ontwikkelingskansen voor jeugdigen in Amsterdam en dan met name in stadsdeel Amsterdam Zuidoost. Er worden laagdrempelige activiteiten georganiseerd met specifieke aandacht voor de ontwikkeling van sociale en communicatieve vaardigheden, horizonverbreding, cultuur en multimedia-wijsheid, voorschoolse educatie en opvoedingsondersteuning. Swazoom doet dat middels activiteiten in de community centra en op diverse peuterschoolgroepen. In 2001 wist Swazoom meer dan 50 kinderen te enthousiasmeren om mee te denken over het ontwerp van een nieuwe speeltuin. De kinderen maakten onder andere samen een maquette op basis van hun ideeën over de invulling van de ruimte. Een deel van de groep is doorgegaan in de vorm van een kinderraad die samen met de architect en het stadsdeel de speeltuin verder heeft ontworpen. Swazoom draait daarnaast al meer dan tien jaar het project Wise Kids, waarin kinderen - als reporters - zelf verslag doen op de radio, televisie en internet van de ontwikkelingen in Amsterdam Zuidoost. Het project won diverse prijzen en wist al meer dan 500 kinderen en tientallen vrijwilligers en stagiaires op de been te krijgen.

Voor meer informatie; www.swazoom.nl

Atelier Habitat - Operatie Periscoop

Atelier Habitat is een jong architectenbureau dat uitwisseling met de gebruiker zoekt. De gebruiker weet misschien niets over bouwen en ontwerpen, maar weet alles over zijn leven en omgeving. Op deze confrontatie baseert Atelier Habitat het ontwerp, zodat de gebruiker rechtsreeks aan bod komt.

Operatie Periscoop is een initiatief van Atelier Habitat in samenwerking met stichting buurtparticipatie, stadsdeel West, diverse ruimtelijke professionals en buurtbewoners en uitgevoerd in 2010. Kinderen uit de wijk Bos en Lommer volgen een serie creatieve workshops gericht op het perspectief van hun eigen leefomgeving. De initiatiefnemers laten kinderen op deze wijze ontdekken wat zij zelf kunnen bijdragen aan de leefbaarheid van hun wijk. De resultaten van het project zijn tentoongesteld in de Openbare Bibliotheek in Bos en Lommer.

Zie voor meer informatie; www.atelierhabitat.nl

Openbare Bibliotheek Amsterdam i.s.m. Creative Consultancy - Jeugdonderzoekers

Toen de Openbare Bibliotheek Amsterdam constateerde dat niet alle activiteiten van de jeugdafdeling aansloten bij de jonge bezoekers, is besloten daar iets aan te doen. De bibliotheek wierf een groep van tien kinderen tussen de 9 en 12 jaar die als jeugdonderzoekers aan de slag gingen. In tien bijeenkomsten hebben de kinderen hun ideeën uitgewerkt voor een passend aanbod. De eerste bijeenkomst begon met een diavoorstelling om de kinderen te prikkelen over wensen na te denken en hun eigen bestaande kaders los te laten. Vervolgens vond er een woorden-brainstorm plaats en is er het meervoudig intelligentiespel gespeeld om na te gaan waar de kinderen van houden en waar hun talenten liggen. Er zijn tal van ideeën uitgewerkt die vervolgens zijn tentoongesteld in de bibliotheek. Sommige ideeën konden direct in de praktijk gebracht worden. Het geheel is afgesloten met een feestelijke presentatie en tentoonstelling die de kinderen zelf hadden georganiseerd voor hun ouders en andere belangstellenden. In 2011 start een derde groep jeugdonderzoekers.

Zie voor meer informatie: www.oba.nl; www.cc-educatie.nl

Jeugdonderzoekers in de bibliotheek

Stadsdeel Nieuw West i.s.m. Stichting Alexander – Natuurspeeltuin Sloterpark

In 2009 heeft Stichting Alexander op verzoek van stadsdeel Geuzenveld Slotervaart (nu stadsdeel Nieuw West) een participatietraject ontwikkeld en uitgevoerd om kinderen, ouders en buurtbewoners actief te betrekken bij het ontwerpen van een natuurspeeltuin in het Sloterpark. Het traject was opgebouwd uit diverse elementen, waaronder een aantal specifieke activiteiten met kinderen. Zo vormden een groep kinderen van de buitenschoolse opvang een Junior Creatie team. Het team ging proefspelen bij een speeltuin, heeft foto's van andere speeltuinen beoordeeld en maakte eigen ontwerpen. Daarnaast werd er een Kinderpersbureau opgericht met leerlingen van groep 6, 7, en 8. De kinderen hebben met meer dan vijftig bewoners uit de omgeving interviews gehouden over hun wensen en ideeën ten aanzien van een natuurspeeltuin. Tot slot werden kinderen uitgenodigd om tijdens het Festival Geuzenveld Verandert! een kijkdoos of tekening te maken van hun ideale speelplek. Alle verzamelde ideeën en knutselwerkjes zijn door de ontwerpers gebruikt in het uitwerken van het ontwerp.

Voor meer informatie: www.nieuwwest.amsterdam.nl; www.st-alexander.nl

De Bakkerij – PortiekPortiers

De Bakkerij is een jonge organisatie die creatieve en verrissende leefbaarheidsprojecten in Nederlandse stadswijken realiseert. Dit zijn zeer uiteenlopende projecten: van PortiekPortiers tot BureauBuurtreizen en het Tuinteam. Ze doet dit op eigen initiatief en in opdracht van partijen zoals woningcorporaties, gemeenten en welzijn.

Het doel is om samen met de bewoners en professionals het samenleven in de wijk te verbeteren. Kinderen spelen daarin vaak een belangrijke rol. Want zij zijn de ogen en oren van de wijk. De ervaring met effectieve, sociale wijkontwikkeling die de afgelopen 6 jaar is opgedaan past De Bakkerij dagelijks toe in haar projecten. Door middel van advies, workshops, lezingen en trainingen deelt ze haar kennis ook met een breder publiek van professionals en geïnteresseerden.

Voor meer informatie: www.debakkerij.org

Stadsdeel Nieuw West i.s.m. Youngworks – Herinrichting van schoolplein De Kans

YoungWorks is een advies- en reclamebureau dat gespecialiseerd is in het berekenen van jongeren tussen de 10 en 25 jaar oud. In 2009 heeft Youngworks ongeveer dertig kinderen afkomstig uit de buurt van basisschool De Kans in stadsdeel Nieuw West geactiveerd om mee te denken over het ontwerp van de buitenruimte. Onderdeel van het traject was onder andere dat de kinderen moesten onderzoeken wat omwonenden en andere gebruikers van de buitenruimte belangrijk vonden. Daarnaast hebben de kinderen uitvoerig geknipt en geplakt om te laten zien hoe de ruimte volgens hun eigen wensen ingericht moest worden. De uitkomsten hiervan zijn in een afsluitende bijeenkomst door Youngworks en de kinderen aan de buurtbewoners en het stadsdeel gepresenteerd. De inbreng van de kinderen is onder andere terug te vinden in de vele zithoekjes op de pleinen, de felle oranje kleur van het basketbalveld, de streetdance-vloer en een spannend speeltoestel.

Voor meer informatie: www.nieuwwest.amsterdam.nl; www.youngworks.nl

Catalpa - Inspraak voor kinderen op de buitenschoolse opvang

Catalpa heeft landelijk ruim 200 vestigingen verspreid door heel Nederland en biedt dagopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 13 jaar. Binnen de buitenschoolse opvang van Catalpa Kinderopvang regio Amsterdam Noordwest worden kinderen actief betrokken bij allerlei beslissingen, bijvoorbeeld bij de aanschaf van materiaal, het inrichten van de ruimte en het kiezen van de boodschappen. Doel hiervan is de kinderen op hun gemak te laten voelen, maar ook om kinderen te leren keuzes te maken.

Voor meer informatie: www.catalpa.nl

De Vreedzame School i.s.m. basisschool De Poolster

De aanleiding voor het ontwikkelen van het programma De Vreedzame School was een telkens terugkerend signaal uit scholen dat het leerproces steeds meer bedreigd werd door ordeproblemen, met name in de bovenbouw van de basisschool. De Vreedzame School wil leerlingen onder andere leren op een andere manier met conflicten om te gaan; leerlingen meer verantwoordelijk maken, een stem geven en op eigen benen zetten. Het centrale thema van De Vreedzame School is het oplossen van conflicten op een andere manier dan met geweld. De doelstelling van het programma is echter breder: de school ontwikkelt zich tot een democratische gemeenschap, waarin alle leden (leerlingen, leerkrachten en ouders) een stem hebben, zich gehoord en gezien voelen, zich positief gedragen tegenover elkaar, zelfstandig zijn, en zich verantwoordelijk voelen voor het geheel. Hierdoor ontstaat een beter leer- en werkklimaat. In Amsterdam doen meerdere scholen mee aan het programma, waaronder basisschool De Poolster uit Amsterdam Noord.

Voor meer informatie: www.devreedzameschool.nl;

www.poolster.edu.amsterdam.nl; www.eduniek.nl

Stadsdeel West i.s.m. Stichting Dock - Vrijtijdscentrum Plan West

Door Stichting Dock is voor ouders, kinderen, jongeren en speeltuinwerkers in stadsdeel de Baarsjes (nu stadsdeel West) een ontwerpnamiddag georganiseerd ten behoeve van de ontwikkeling van vrijtijdscentrum Plan West in de Chasébuurt. Met tekeningen en knutselsessies hebben de kinderen suggesties voor het ontwerp gegeven. Er is een tentoonstelling van de resultaten georganiseerd, waarvoor de ouders en ontwerpers uitgenodigd waren. Ook is de ontwerper naar de school gekomen om de indeling, materialen en speeltoestellen te laten zien.

Voor meer informatie: www.west.amsterdam.nl; www.dock.nl

Stadsdeel Zuid Oost – Klassenraad in oprichting

Binnen stadsdeel Zuidoost maken buurtbewoners actief gebruik van allerlei inspraakmogelijkheden. Om ook betrokkenheid van kinderen verder te vergroten, wordt momenteel hard gewerkt aan de ontwikkeling en opzet van activiteiten om kindparticipatie op een hoger plan te tillen. Zo wil het stadsdeel bestaande projecten in het onderwijs en jongerenwerk versterken, onder andere door het opzetten van een klassenraad, met eventueel een uitbreiding naar een klassenparlement. Het stadsdeel werkt hierin samen met het welzijnswerk en scholen.

Voor meer informatie: www.zuidoost.amsterdam.nl

Stadsdeel Nieuw West - Inrichting El Amienstrook

Het stadsdeel Nieuw West heeft in 2009 een participatiemiddag georganiseerd voor kinderen en hun ouders en nodigde hen uit om te komen picknicken op de El Amienstrook. Tijdens de picknick zijn korte interviews met de kinderen gehouden aan de hand van panelen met sfeerbeelden en een vragenlijstje. Doel van de middag was om kinderen en ouders naar hun ideeën te vragen over de inrichting van de El Amienstrook. De kinderen konden kiezen uit verschillende thema's en daarin hun prioriteiten aangeven. De wensen van de kinderen zijn in het ontwerp verwerkt, bijvoorbeeld twee kleine voetbalveldjes in plaats van één grote.

Voor meer informatie; www.nieuwwest.amsterdam.nl

Stadsdeel Nieuw West - Inrichting Eendrachtspark

In 2001 is vanuit stadsdeel Geuzeveld – Slotermeer (nu stadsdeel Nieuw West) en Projectbureau Ne9en opdracht gegeven aan Bureau Ecoplan Natuurontwikkeling om een ontwerp te maken voor een bosspeelplek voor kinderen van 8-14 jaar in het Eendrachtspark in Amsterdam. Scholen in de omgeving zijn benaderd voor deelname. Twee basisscholen besloten ieder op hun eigen wijze deel te nemen aan het project. De ene school besloot mee te doen aan een werkvorm waarbij de kinderen na een rondleiding op het terrein, de plek en hun eigen speelbehoeften op papier mochten weergeven.

De andere school is zelf met de kinderen aan de slag gegaan. Na een bezoekje aan de locatie maakten zij tekeningen die naar de ontwerpers zijn verstuurd. De ontwerpers hebben alle ideeën geanalyseerd en verwerkt in het ontwerp.

Voor meer informatie; www.nieuwwest.amsterdam.nl; www.ecoplan.nl

Dienst Werk en Inkomen Zuid - Kinderen met ouder(s) in de bijstand

De Dienst Werk en Inkomen (DWI) voert voor Amsterdam de Wet werk en bijstand (WWB) uit. Die wet regelt dat mensen zonder werk en zonder geld een bijstandsuitkering kunnen krijgen. Naast het uitvoeren van deze wet voert DWI ook een aantal Armoederegelingen uit voor de gemeente Amsterdam.

De Dienst Werk en Inkomen (DWI) Zuid werkt momenteel haar eerste ideeën uit om kinderen van ouders met een bijstandsuitkering direct te informeren over de mogelijkheden voor aanvullende ondersteuning in plaats van via de ouders. Zo kunnen zij aanspraak maken op een klein budget voor bijvoorbeeld de aanschaf van een computer of het volgen van een cursus. Daarnaast beschikt DWI over contacten met bijvoorbeeld sportinstellingen en creatieve organisaties, waar kinderen naar doorverwezen kunnen worden.

Voor meer informatie; www.dwi.amsterdam.nl

Wat is er gaande rondom kinderparticipatie in Amsterdam?
Hoeveel inspraak hebben kinderen in hun eigen leefomgeving?
Kunnen ze invloed uitoefenen door hun mening te geven?
In hoeverre wordt eigen initiatief van kinderen gestimuleerd en beloond?

Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut hebben in opdracht van Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam een literatuuronderzoek gedaan en een veldstudie uitgevoerd. De resultaten van dit verkennende onderzoek vindt u in deze publicatie, voorzien van een voorlopige werkdefinitie voor kinderparticipatie en ook enkele voorstellen om kinderparticipatie in Amsterdam, én landelijk, te versterken.

© Stichting Alexander, i.s.m. Verwey-Jonker Instituut
ISBN 978-90-8903-016-0

